

УДК 669.14.018.298

ДО ПИТАННЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ СФЕРОЇДИЗУЮЧОГО ВІДПАЛУ НИЗЬКОВУГЛЕЦЕВИХ БОРОВМІСНИХ СТАЛЕЙ

Максим Басан¹, студ. гр. МВ01-19-3, Марія Соболенко²

¹m.i.basan@gmail.com, ²tom.sobolenko.mariia@gmail.com

^{1,2} Інститут промислових та бізнес технологій

Українського державного університету науки і технологій

До заготівки, що використовується для холодної висадки різних виробів, пред'являються високі вимоги як за механічними властивостями, так і станом структури, особливо за ступенем сфероїдизації перлітної (цементитної) складової. Значне збільшення швидкості сфероїдизації забезпечується електротермічною обробкою досліджуваних сталей [1]. Для обґрунтованого підходу до розробки режимів та технології термічної обробки каліброваної сталі для холодної висадки необхідно проведення досліджень критичних точок та кінетики перетворень переохолодженого аустеніту сталі 20Г2Р, що є завданням даної роботи.

Дослідження проводили на зразках діаметром 6,5...10 мм із сталі наступного хімічного складу: С, % – 0,20; Si, % – 0,26; Mn, % – 1,20; S, % – 0,011; Р, % – 0,026; Cr, % – 0,20; Ti, % – 0,04; В, % – 0,003.

Для вивчення кінетики розпаду переохолодженого аустеніту використовували диференційно-термічний метод, доповнений контролем твердості та аналізом мікроструктури. Режими сфероїдизуючого відпалу відпрацьовували на лабораторній установці електроконтактного нагріву, обладнаної пристроями водо – повітряного охолодження, а також системою контролю, регулювання та реєстрації параметрів процесу нагрівання та охолодження. У розроблену технологію прискореного відпалу закладено новий принцип здійснення сфероїдизації досліджуваних сталей, який при забезпеченні вимог до структури (не менше 80 % сфероїдизованого перліту) та твердості сталі, дозволяє скоротити тривалість процесу до 500...600 секунд [2]. Цей принцип полягає у нагрівання заготівки зі швидкістю 15...25 °С/с у міжкритичному інтервалі температур, а потім (після закінчення розчинення другої фази – перліту, при збереженні не перетвореного структурно вільного фериту) її охолодженні зі швидкістю, що запобігає утворенню грубопластинчастого перліту. Проведеними дослідженнями встановлено, що положення критичних точок сталі 20Г2Р зазначеного хімічного складу відповідає температурам: $A_{c1} = 720$ °С, $A_{c3} = 855$ °С, $M_n = 385$ °С.

Знання положення критичних точок дозволяє цілеспрямовано вибирати температури нагріву, охолодження та ізотермічних витримок при розробці режимів відпалу як у підкритичному інтервалі температур, так і з частковою або повною фазовою перекристалізацією.

У таблиці зведені дані про вплив швидкості охолодження $V_{охл}$ на характер перетворення аустеніту та твердість HV_{10} сталі 20Г2Р.

$V_{\text{охл}},$ $^{\circ}\text{C}/\text{c}$	$t, ^{\circ}\text{C}$	Характер перетворення	HV_{10}
120	855...385	$\text{A} \rightarrow \text{M}$	486
90	600...380	$\text{A} \rightarrow \text{Ф}, \text{A} \rightarrow \text{Пр}$	425
30	650...350	$\text{A} \rightarrow \text{Ф}, \text{A} \rightarrow \text{Пр}$	213
7	700...330	$\text{A} \rightarrow \text{Ф}, \text{A} \rightarrow \text{Пр}, \text{A} \rightarrow \text{П}, \text{A} \rightarrow \text{ССЦ}$	187
$\frac{1}{2}$	780...330	$\text{A} \rightarrow \text{Ф}, \text{A} \rightarrow \text{П}, \text{A} \rightarrow \text{Пр}, \text{A} \rightarrow \text{ССЦ}$	155

У наведеній таблиці: t – контрольований інтервал температур, A – аустенит, П – перліт, Ф – ферит, Пр – структура проміжного типу, ССЦ – структурно-вільний цементит.

При проведенні досліджень використовували зразки сталі 20Г2Р з різною вихідною структурою:

- бейнітно-ферітною (75 % б., 15 % ф.);
- ферітно-перлітно-бейнітною (60 % ф., 30 % п., 10 % б.);
- феріто-перлітною (75 % ф., 20 % п.).

Серією експериментів встановлено раціональні умови сфероїдизуючого відпалу сталевих заготовок з вихідною бейнітно-ферітною та ферітно-перлітно-бейнітною структурою. Вимоги до рівня властивостей сталі з вихідною феріто-перлітною структурою було досягнуто при реалізації режиму, що передбачає проведення подвійного нагріву. При цьому загальна тривалість відпалу склала приблизно 10 хвилин. Вказані у даній роботі параметри нагрівання та охолодження призводять до пересичення негомogeneous аустеніту вуглецем, виникненню термічних напружень та генерації нових дислокацій і вакансій в наслідок релаксації напружень шляхом локальних пластичних зрушень. У результаті неминує виникає розшарування аустеніту, сегрегація атомів вуглецю біля дислокацій, що призводить до гетерогенного зародження великої кількості дрібнозернистих карбідів на дислокаціях.

Висновки

Встановлена залежність швидкості сфероїдизації карбідів сталі 20Г2Р при відпалу від вихідної структури заготовки. Сфероїдизація карбідів на рівні 80...90 % забезпечується режимом відпалу мінімальною тривалістю 600 с.

Список використаних джерел

1. Гуль Ю. П., Соколенко М. А. Интенсификация сфероидизирующего отжига низкоуглеродистых сталей на основе термодинамики и кинетики структурных превращений. *Теория и практика металлургии*. 2012. № 3. С. 138–141.
2. Колпак В. П., Лещенко А. М., Івченко О. В., Соколенко М. О., Кокашинська Г. В. Патент на корисну модель № 36892 України. Спосіб термічної обробки прокату з нізко- і середньовуглецевих сталей для холодного висадження.; Заявл. 23.05.2008; Опубл. 10.11 2008. 3 с.